

UvA-DARE (Digital Academic Repository)

Katholieke identiteit en historisch bewustzijn. W.J.F. Nuyens (1823-1894) en zijn 'nationale' geschiedschrijving

van der Zeijden, A.Th.

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

van der Zeijden, A. T. (2002). Katholieke identiteit en historisch bewustzijn. W.J.F. Nuyens (1823-1894) en zijn 'nationale' geschiedschrijving Hilversum: Verloren

General rights

It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Disclaimer/Complaints regulations

If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please Ask the Library: <http://uba.uva.nl/en/contact>, or a letter to: Library of the University of Amsterdam, Secretariat, Singel 425, 1012 WP Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.

Inhoud

Voorwoord	5
Inleiding	11
Een nieuw politiek discours	12
Geschiedenis als geheugenkunst	18
Identiteitspolitiek en de toeëigening van een historisch bewustzijn	20
Nationalisme en de rol van religie	22
DEEL I. LEVEN EN HISTORIOGRAFIE	27
1 Levensschets	29
Een artsengeslacht	29
Jeugd	32
Studietijd	36
De medicus als geschiedschrijver: enkele raakvlakken	40
Aprilbeweging	41
“’t schuchtre sijsjen”	42
Huwelijk	46
Plattelandsgeneesheer	48
Op zoek naar een andere betrekking	54
Laatste dingen: Nuyens' levensavond	55
Begrafenis	56
2 Nuyens in de historiografie	60
Icoon van de katholieke emancipatie	60
‘Een voetnoot bij Fruin’	63
Een ‘zuiver katholieke geschiedopvatting’: het werk van G.C.W. Görris	69
Nuyens' erfenis ter discussie	78
De mythe Thijm	81
Gevangen in een nationaal én verzuild keurslijf	86
Nuyens in Europees perspectief: de dynamiek van het negentiende- eeuwse katholicisme	90

DEEL II. NUYENS' POLITIEKE GEDACHTEGOED	99
3 Vaderlandse geschiedtradities	101
Een andere geschiedenis	101
Enkele Noord-Hollandse volksoverleveringen geïnstrumentaliseerd	105
Contre-mémoire	110
Een katholieke geschiedtraditie	114
Bilderdijk als wegbereider	116
4 Providentiële geschiedschrijving: Nuyens' katholieke geschiedfilosofie	124
Speculatieve geschiedfilosofie: de erfenis van Augustinus	126
Leidens ontzet: een godswonder?	130
Fruin: een natuurlijke oorzaak	132
Gehuld in nevelen	134
De vinger Gods	136
Het motief en de middelen	138
Het toeval bezworen	140
Voorzienigheid en vrije wil	142
5 Nuyens' politieke gedachtegoed: liberaal-katholicisme, ultramontanisme en de invloed van de Romeinse kwestie	145
Katholieke herleving en dynamiek	145
De Romeinse kwestie	150
De zaak Mortara	154
Mobilisering van de katholieke opinie	158
Contemporain historicus	163
Ultramontanisme	165
Een nieuwe generatie	171
Verzoening	179
DEEL III. IDENTITEITSPOLITIEK OP VIER FRONTEN: NUYENS EN DE VORMING VAN EEN KATHOLIEKE HISTORISCHE CULTUUR	183
6 Beschavingsgeschiedenis als apologie	185
Civilisation chrétienne	185
Het booze werk van Roussel	194
Invloed	200
7 De Nederlandse beroerten in de zestiende eeuw: een kwestie van retorica	203
Retorica als middel om te overtuigen	204
Motley als romantisch geschiedschrijver	207
Bezwaren tegen Motley	214

Nuyens' retorische strategie	216
Een vergelijking van de Opkomst en de Beroerten	218
Betekenisvolle details	223
De afbraak van een standbeeld	226
Een overtuigende schrijfstijl	229
8 De historische gedenkdagen: twisten om de nationale identiteit	234
Protestantse toeëigening: de herdenking van de Vrede van Munster	235
Katholieke toeëigening: het voorbeeld Vondel	239
De Heiligerlee-herdenking van 1868: nationalisme, protestantse toeëigening en katholieke kritiek	242
De katholieken worden brutaal	250
Groen van Prinsterer en de ultramontaanse kritiek	258
Nuyens en Groen over Lodewijks medeplichtigheid aan de Beeldenstorm	261
Kritiek uit vrijzinnig-liberale hoek: Johannes van Vloten en Robert Fruin	263
'Eene liberale fanfare'	269
Nuyens over Leidens Ontzet (1874), de Pacificatie van Gent (1876) en de Unie van Utrecht (1879)	285
Conclusie	296
9 'Stel wachters bij de bronnen': het tijdschrift <i>De/Onze Wachter</i> als instrument van identiteitspolitiek	297
Een <i>tableau de la troupe</i>	298
Een mislukte poging tot samenwerking met Alberdingk Thijm	300
Een nieuwe partner: Schaepman	303
Het redactiebeleid	310
Identiteitspolitiek: de kwestie van het darwinisme	313
Kunst en moraliteit	314
Literatuur en goede smaak: de theepraatjes van Martinus van Oudijk	318
Een katholieke visie op de geschiedenis	320
Actuele politiek	324
Einde	326
Samenvatting en conclusie	328
Summary and conclusion	333
Geraadpleegde archieven en literatuur	338
Archieven	338
Uitgegeven correspondenties	338
Kranten, tijdschriften en periodieke publicaties	338
Contemporaine boeken, brochures en artikelen	338
Secundaire literatuur	346
Register	365

